

Maxakela mapuhenis u mudekas musingar banais apu'apuwan

追憶祖先的禮讚與感恩

巴宰語 | 短篇小說
Pazeh | 人選

創作理念

taatih a rakehan, isia razaw apu kalu pyaku tumala marezeret a rahan, “takani sumay o!” u dudui uzay tumala haihi “nuang”, mapirurut kini talazaw dulia lia kaisa isiaw a “lutoh”, kulix mabaza a rahan sangria taubaret, matu’adang iu riariak, aubin padudu ina mabaza haki pazeh a kawas, isia mameret bau-riakay depex.

adang xasebisupat xasebisupat xasebisupat kawas ita ilas dusa dali masakep pasubin parazem, kaidi Auran tatih mudepexan dahu yaa-disaysay makukusa, ma hada tali-ma kwas murigis, mabaza buxuan

dumut kasay maxa taripen balep yagira tiitiilu, mamaza a mutiuk, apuan maaxakekela apuan kinawas ka kasibat a rakehan, mariteket kuang maluzuax, murazaw dusa isih kawas buxux dumut kasay maxa taripen balep, ina kawas tuluzuk denepe, tuluzuk ina kawas a kinadahu riariak balax, uzay yagira denepe u rutudaw, mabaza masikat a abababaw masu yamin malohosu riariak sabaxa, maluhuda taxu nang a daxe kalu dadua mabaza mubizu imini hatiken pasukuan.

潘文輝 Atun Dawai

南投縣巴宰族群文化協會總幹事

小時候，長輩常用讓我聽不懂的話在交談，尤其「takani sumayo! (吃飯喔!)」或講不聽你像「nuang (牛)」，較頑皮就罵你是「lutoh (猴子)」，清晰言猶在耳，奇妙又有趣，後來才知道是巴宰語，當時不會要刻意去學。

1999年1月2日舉辦傳統過年，在愛蘭國小活動項目很多，也有母

語考驗，意識到族群文化、歷史要努力推動，不然會滅絕的，前輩想盡辦法要教導下一輩，擔心會沒傳承，經 20 年對族群的歷史文化、母語深入學習，深知母語是何等難能可貴的東西，不努力學習及傳承，真的會愧對神賜給我們這麼寶貴的禮物，因此排除萬難竭盡所能寫了這篇短篇故事。

巴宰語 | 短篇小說
Pazeh | 入選

Maxakela mapuhenis u mudekas musingar banais apu'apuwan

mekeket marukat a lidax, haiki masikasikat rubang mamais, burung isia rezaw kita ana mikita, ay a dias metengap, mapagal mairat zikax mukilikil ayam sasunan itul, maxahaiki pakuas midem maxedang nukahuan, nahada xanisay bagidan meseket kaidi maridax kahuy dulut, papalit muhaday mahurik iring sasila, adang a adang pabuti mahababar, adang a didial tumala ki nasia batan raxung masarratik namisiw.

aohoniay madadi mia'adali mubabaza mitalam sungut punu daran sasunan namisiw, anan taubaret nahada paling raxung mialangu kapadan, ixi taubaret marusin palaleng xanisay uma maxumak, ada ana paxuruma dalam ali mata si xanisay xalam a ribu, matapa pialay masiburit matanatadu matabilih

nahada xasep kilo, Atun iu Bauke makariak a batan, makamaserek diadi Puli ngadus raxung karikaridan mubabaza mitalam tatih a daran, u sasay Pazeh talima saw isit ida ilas isit xasep dali maruzaw mahalit mazuah kawas.

dusa saw a isiarezaw u talima saw mududu adang sahan xasepbisupat hatel xasepbisupat isit xasepbisupat kawas ida ilas dusa dali Taiwan buxuan hauriak masimasi-ma'an, kaidi matukusa kaibadan ki Auran tatih "pialay pasubin mahalit, mazuah paarazam", dahu hatel kawas Aurux, Puli, Taba talimasaw mataru maa'iaskep Pazeh, maxa maledalet ki binayu ayan alaway, isia kasibadan anan taubaret, kuzeh maatalu a "pialay pasubin mahalit, mazuah paarazam" makawas kabet, masikarun daran dusa taubaret matu

lalawa xumak, sibaden aduun maaxi-
barin Pazeh kiaaren siatu, pasubin
riak a kakanen musiliw balax, ta-
ubur alih iu disiwdisiw dauda, taxu-
zipa zepedi kizix puupusus hinaw-
riak Pazeh a saw, mexe'et purarilak
punu itu iu pasubil kakumus, ru-
ngunun paukakurak maahatahatan
mia a saw, laladan dakan ki babaw
su ling tai lia, aduun mabini bare-
bar, isist saasuku tubabaw nahada
rabax ki patakan aliruma anan tau-
baret, hinawriak adang rima matu
ki mutu'ul risiraw rizik lubaheng
waray balubas lin sing halupas ma-
saula dadua barebar aidi asay mutin
babaw.

taukua matu di maati musibat
masaulah, dahan adang paduan law
lia la liaka pikadul lia masikarum,
lay isia mulabax Pazeh maaxakeke-
la, imu dadua mahakem pakataha-
yak henis, ita dadua maxadamu
Pazeh, maxakela aisiiyay dadua
kaisay maxa tanipen Pazeh balet.

maxalakat apuwan maxa'inih
midem maxainih maseket saasapal
ukua pasubin yaadisaysay makuku-
sa murazaw tamipen yaminsiwun,
ohoni a maxa hauriak, murazaw
dusa isit kawas, nahada apu'apuwun
kaidi nang a pinasubin, yamin baadi
mia'kawas ka kaisay asui nimini
paasubil kukusa adang a adang me-
tengap arukat, taupugu parazem
yuka alu pabaza u tatudu, tarutu-
daw maruzuax ita.

Atun kaidi mitalam mubabaza,
maaxakekerl apuwan a kawas.

kakawas ki dalam buxuan li-
ngu yaminan, ohoni a dali ka a-
pu'apuwun kakawas, isia rezaw
mududu yamin, lay kasibat lamudi
maxa'ay maluzuax kawas, maluhu-
da kaidi adang a kawas parazem
yamin, muhadakal muringis mau-
babaza rinazawan, yamin riariak
nahada takarat a babizu ki Pazeh a
kawas, Pazeh kakawas chhu tian,
kakawas iu minuzakay ki Abuan a

saw, pakasibat a bubizu ki Auran Pazeh a kakawas, Pazeh araway babizu, yaadisaysay ka matalu a saw u tatih a rakehan, ita dadua yagira mubabaza hakehakezeng pasubil rahan.

Bauke di ma mara matalu a alaw ka gunugun rizik ohoza maxakekela ka murazam. ohoza parazem, apu'apuan mabaza mala madadi raxung ka "mara mataru a alaw", kalu ka binuxuan kaidi parazem, raxung alaw u sakadangi rumu murapun maxa'ay lapedi riak a kakanan balax, kinumux alaw iu minalup minabazabaza bauriakay di babaw kawas daxe rusain rinazawan, marikazay maawia imu dadua. kawazawat mitalam, itukui kahuy tatih museket dusa saw, ma maxakela ohoza imisu apu'apuan. ohoza mamaleng aidisaysay ka mukukusay dini minalup, malup saw ka abaxa mariteket imu dadua reten matalu u tatih matahan mula-

lap tileket, Pazeh a saw ka adang maabezebet maasereserek a henis muwalak talima saw, maukukusa minabazabaza a saw, pata ita dadua parisan lama, mulakat himini isia razaw zinupay buriak, ausin maxalekat. anu makaisay nahada tugizem talima, maxatukul di binayu, baket minalup aubil, yaw matamatakabilin. haten hadua dakan kawas sakadaxe di baruza binayu, isia rezaw ida, dusa hatel kilo, lay turu isit lalamit kinapa yamin, tahaa-pedaw talima saw rezaw mahapet buxu, lingu a kaihenis punu, minabinibini dadua riak a nahada magizem ki mukalawa.

Atun rahan, "Pazeh talima huxan ka magizem minalup mulup mahapet minabaza, dali yaw bauriakay mubabaza mubaket ki minabaza u kaxi'eder iu mariway, yamin dadua lia kalu 'TU paxu' nimin paahadas pata tatih mubabaza di rubarubang, ma mukiliw dusa saw

kiezxi apat matalu maxangat kahuy babaw, dusa saw a puza wazan, tial adang turu chhunmatalu xasepbitturu masuku halupas kahuy, maa mududul muzepet buru mududul murasaxrizuk sungusng suan, hai-mini ma aohoniay talubik pasubil paahadas.”

Bauke ma rahan, “minalup mati’alaw maxa mabaza maritiw nahada nang asay, malaay madakis murings kaidi babau di kahuy, ohoza talima saw magizem ausin muhawas, mudakis, paasai’en xaxaxat ata’atas, maakinuanualek rahung zaxit dadua nang aidi amisiw, muluhuda ‘liu saris’ ma a mubabaza apuza u minabaza riak amukukusa.” inah inihmubilis kadudi “buraxi tubus” imini a mubabaza wailu laikiwazan kelai ki tadaw zinakay, tu halupat tubus supat sasuku ruhat, tadaw lay marawik babaw, ixi taxu kaaw anan, tubus kulalah takan, lay wazan

buraxi matanga, riariak a mareket kexedi a dapas, ruhat kaidi rizik, imini mikita’ ay mia’ a saw ki mawis buriakan kariak lia.

Atun hadakali rahan, “mahalit, maazuah Pazez a saw murazem tahaapedaw mukukusa, ‘maazuah’ mula takan kaihenis anu kinawas adang mubabaza kukusa, talima saw sasay mata lama, bauriakay kizengadi minalup, magizem, kabazabaza’aw, kinariak iu mubabaza dadua tahaapedaw, adang a kawas kizenget imini pelet imu dadua hai-mini kawas mubabaza rinazawan. ‘mahalit’ sasay ki muzah mariak rinazawan pakaxuriariak mialangu, tahaapedaw ka kaidi ‘Ayan’ papaturay, kizenget peret maluzau rahan ada dumut kasay maxa taripen balep, malang kalu rizik kawas daibabu mazih aubin, pakatahayak abababaw padubulup, riariak u daibaburiak, ita dadua masiburit wazan apat mekeber manat a kahuy, rima

paxalit rima, maatianak henis, mahehes imu dadua laazi iu riak henis, ohoza ‘mahalit’ mudaux inusat paxalit rima maturay Ayan araway pairutut ka purawan liahan, kaxi’eder ch tu binayu, matu’adang a henis ausin mudaux inusat.”

ita dadua mikixi mahatahatan, hadua babaw mia’adang hauha mubabaza talima saw riak a mukukusa lay a dali buriakay tikulalamut minabaza, minababaza malukat bazabaza’aw, maakawa kawas tate ngap laila sasa pahadas makiahhan tatudu riak huhun, mududu xadu kaihenis wailu maaxarazaw ahuan. inah mukawas Pazeh a saw murazem mina di mia’kawas muzizay kawas isit ida ilas isit xasep dali, sasay maabezebet ohoni a saw ka parisan iu maukukusa museket, Patakan, Auran dusa rutun, matu’adang a henis isit ida ilas mia’ida daxe a dali, laila tahaapedaw sawsaw haki marezeret u mahatahatan,

labara taba di mia’dusa daxe a dali, nahada maaasiilyay musumat dusa taubaret talima saw, hinawriak maasereserek, masapasapal isiw puzah mausay yaku mapuhenis.

ohoza a dali murazem, miaxumak mamais aidi matahay dinalaman kadademmet “umu”, kaidi babaw binayu minalup, matialaw rahung, ulaulai murazem, ohoni a maxakela dadua matu’adang a henis, maluhuda kalapu turaus mupuzah dadua lia, murazem kadademmet hauha bauhakay ki “umu” supat ilas rizik iu xasep ilas pialay, kareket malukat ngarungar rabex ka peret mula makexed daibabu, mangasa ida rabax rabax muhuput marazaw medengedeng marixaw, mamas murep mukulih maderi balax, kipudun lamik madu awat buriak umu nahada tudu isih baabah saw, nahada kexed beleben rabax, musulih beleben rabax, kexed marizux kulix musenaw, saasian kipudun

balax, ita dadua maa'ilas mariket aidisaysay mukukusa, mula pazay mutunux dalam muhirihiri tuyak masutur dalam matu'adng tupalis, kipudun balax nahada xaidang, saip kalapis, tupalis kipudun balax yuka kalu mesenaw beleben rabax mekeber karynu pihalama, muluhuda tai i maxa "umu" suasuax mukukusa u suasuax rezaw, imu dadua buriak hariak maxataxatan. lay buriak umu anu kita'i, sasa nahada maabezebet iu taxupux henis, naung a kariket nisiw aku, asui maxa maaxilat buriak, aduun taburan, muruput uruur aisiiyay dadua, imu taxupux maxakekela henis.

Bauke u Atun mubilis talima kawas hada naung muruput ka riarriak henis iu pakatahayak, isia liak talima saw na kuah malohoni mutahan aba babau nita ha ki masekela a palubulup, talima kawas aohoniay dadua rahudi talubik, talima kawas ki kais'ay maxa pasubil maruzux u

rizik taxuzipu ada dumut tugizem taripen balet aidisaysay, Pazeh a saw maxa maubil di Auran rezaw rahan mududu naung babizu, kaidi ida xasebituru xasebidusa isit kawas Pazeh a saw taukua Bukan Kaisan minalup abaxa mabunux kudis, bina basu kaidi Arux ragi a mamaleng ataway Kauking maxiasu sun hi Pan kabaret xumak, rinazawan ING KOK taxibariw Pikering mulung, ada dumut a saw sasay Pikering masu babisu ki talima saw mau ko Pan, mulung di Tai nan mataredes sasay kabaibair xaraw mudus Ma ia ko takabaibair sapiken, riak lia turu mangazep ilas, isia Bukan Kaisan saasapal rahut tanipel balet iu chhi tu kasibat, ida xasebituru xasebidusa ida kawas xasebisupat ilas matabilih Arux matu aurux sasumadan, turu ilas aubin matabilih Auran matu auran sasumadan, lay Hong kong mulung lo ma mukawas, mududu Pazeh a rahan kalu lo ma mukawas buriak ohoni inai kawas, medekas

aba babaw! maluhuda piniri chhi tu kasibat inai kawas maxalekat pasubin, Pazeh a saw ka mariak mutukah a henis, mangirangir maabaza muwalak murapun, haapet muhadakal mulutut xias kabazabaza ki rinazawan balet ada dumut buxuan, malohosu buriak maxariak ada dumut buxuan kabazabaza ki rinazawan balet minabazbaza, ida xasebisupat xasebisupat xasebisupat kawas aubin xanisay hakehakezeng a saw laha inai kawas eder kaisay madu maluzuax pasubin a rahan, hadakal muxa hada adang babizu u turu kakawas.

kita'en dadua Taiwan pin pu retel buxuan rinazawan maatatahay hadua papatianak sasa hatul kawas, mia hanisay takapunu'aw tulamika rarezaw pakangesel iu masuhari muribirip, xaima retel buxuan taxa mupiri kalu mialangu alu kawas, mitahi u ini reset talima lingu mukiput di marumay paxusaw! ada ha-

mini partisan auhoni'ay dadua hauriakay paubazabaza, takarat ki mududul maaparara, nahada ada haimini tahayak henis rezaw! ita dadua Pazeh retel buxan anu makawas wazan riak hauyayakan a buxan.

kaihenis kitalima maluzuax, king i pan tata aidi daxe rezaw, la xasebisupat kawas a saw, makuris pusiri gagam, kulix yaw minang tatengap aidi mabadaurik, ituku babaw adang sasay imisiw ulaulai xuda mataru kizenget bukun ki way aitukuan, dadua saw usa rubang rizik, auhuniay ini kitaan buxu, anu laila singax magizm riariak henis, mia pitun inai kawas matalat sasumadan, alu kasibadi yamin mini isih xanisay tadepek bauriakay yagira, haihi dais maxahaiki tuluzuk mangesel muzumut u adang inih tadepek tahaapedaw, kinadahu haima kawas, kasibat yaw kadudi wailu tadepek yamin. makahenis hada matalat

yamin, la madadi tadeplex dadua mayaw taxu takalat, nang hadua mini isit haima fun chong aubin adang chi chhing paripari matanga di alep dakan sasumadan, maripari-pari ka tata. masiru kasibat uzay kaiziza, kasibat marizux makuas horit sidini sasay yamin, ali siasiman apwan imini, ali tauxumak mariteket buxu suzuki masudadi Tantuatun xumak, ini panisiw malohosumutudu ina'i kawas tahayak, mareket di kaihenis pakabazai paka hauha bauriaskay kasibat, dadua usai langu mahatakak, aidi babizui maxara chi chhing paripari kaidi Puli Auran, haimini aita siana ka mudukuh, abasan ma aisiiyay nang pakinakaw, hapes huhul denepe.

Atun ohoni a saw dahu dadua minabinibini autian mariteket, di henis, maxariak maxaluak maukukusa, denep mazedezet kela dahu haideng, auxuniay malohoni naung buriak peret, hakehakezen

mabaza inai kawas rahan kuang pakinakaw, maxakekela denepe inih xanisay, maxakela denepe alu inih hanisay, a kaangesengeselen dautuxan padader.

kaidi sasuman u reten u tadeplexan mududul maasiru isih xanisay anu inai kawas, Pazeh a saw u hakehakezen mayaw tahayak, hapes partisan buxuan saw iu denep paka adang mateleng kasibat u ohoni ka maasrerek malamute kamilu. mata pialay ngawngaw maarsaen, maarsaen kakawas, Pazeh araway maxu paakarizi taxa kalu, dipudi dadua dais, maangirangir tikulalamut mubaza, masakep maaxarazaw kalawat, maluhuda buxuan kawas dadua taxubilih aidisaysay, ma anu hada baaba a saw kasibat muhadakak, maluhuda pakatahayak denepe, buxuan kawas isia rezaw kakawas, sasumadan denepe, mareket maluzaux rizik. muhadakal ngapi, hanisay apuan hauha mabaza minah

mururu buxuan kasibat bauriakay, kita'enia uka xanisay babizu, rutudaw hada talubik rahan, ma aunu asui Auran, Kaxabu inih ma'aisiay rahan, maaka manaxaxumuk, iu ta-depex inih mabaza kakawas maxalekat, laha medepex Loma rahan maxadaxan, ruharat maxalekat, maa'aisiiyay kakawas, buriak inih mariway rahan. makamadu mururu xasebisupat pasubin iu Pazeh insi kakawas dusa ita xasebituru supat mudipax di dusa xasep karumux ida.

daurik daadeket a minabinibini Atun ka mia Bauke makwas, “yamin hakezeng hawriak pakatahayak, rutudaw murazew mukukusa aisiiyay buriakay, taharat mudakis binayu yasia rinazawan rahung kaidi Puri aubin paxarehan adadumut pungu xumak, yagira asui ukukusa minabaza kasibat maluzuax marizux, taxupux kuang muhupi Pazeh kawas, muruput, alih

hanisay yaw pata babaw mahapet yagira, paka mikela musasax! nang aba babaw masu aitana haimini baxuan mipiri hawriak huhul saw saw, mateleng hakariak puupu uka maturiariak yamin.”

aisiiyay henis dusa saw, pakatahayak abababaw, maxakela abababaw, pakatahayak dadua apuwan hakezeng iu takarat sawsaw, mutudu saw hanisay kawas, yagira u maserek mubilis masakup makamadu, mudukuh maukukusa maluzuax marizux, maaxilat aunu Pazeh mukukusa masiru arukat maaparara Daxawan xaraw Lua mudus, ma Pazeh buxuan rutudaw mukukusa mataru maparara saw; ma pakatahayak dusa inai kawas takarat King i Pan, Adunu Pan iu inai kawas dadua ada dumut buxuan maabezebet mudukuh u arukat, haka nahada ni “maru huhas makamadu”

Atun u Bauke inah pidudu buxuan auni gagam pasaruan aarasui

ka damu daxang.

Atun pakusa, “aunu darahen gagam pasaruan tabilih, ada dumut u Taba di xasebisupat xasep kawas ida ilas isit dusa dali supal maiki-xikixi aita isia a Sing Ching Ian darahen taubur, lutut Pazeh buxuan mate langat aunu pabezebet dausa-say mate’eng mukukusa, xasebisupat xasep kawas turu ilas dusa dali isit bintun turu isit hun, makamadu naung mate’eng dakus taxibariw, aubil maturiariax ching i paxumataru a dadepexan i zun Lin takarat u a dang takarat lin, rinazawan yami-siw makakawas mayaw rahat, maxesek mukamadu. xasebisupat xasebituru kawas supat ilas dusa isit xasebidusa dali iu xasebisupat xasebisupat kawas xasebiida ilas dusa isit xasebituru dali inang mate’eng tadulu babizu, pabaret a muxiliw ‘darahen gagam pasaruan pinuli buxuan ana hauha ukukusa’ muxiliw mata adang isit ida dudusa

hawha, nahada dakan mubilis aunu darahen, nang hada gagam pasaruan dadua darahan, muxiliw sazial maxaruaru aunu darahen hauha. mabagah babaw haiden baket, talima saw saw xumak mayaw mikita talima mina mituat saw, maxaruaru mata’adang daxe kamilu saw saw xumak naung mikita Taiwan. paasasayen mu’asay isia rezaw mukalawa marizux yamin, lay buxuan ida xasebisupat xasebisupat xasebisupat kawas buriak miada pasubil razew kukusa kaxu dusa karumux karumux dusa kawas, talima saw inih rimazawan paray dahu mukukusa nang tiitilu, kung kela tuluzuk muhadakal, anu haiki nahaday ching hu ilas, muluhuda hauha di dusa karumux karumux turu kawas xasebiida ilas dusa isit xasebituru dali mukalawa Nan tou sin Pazeh buxuan mukukusa taubur, haimini taubur nahada, haiki di ching hu taubur rizik mahaday kaidi dadua ukukusa rimaza-

wan paray maparara, paasayen a mikela makukusa, razem ukukusa u inai kawas kasibat hada haimini ilas, lutut mahaday taubur baabah, maapararaa rimazawan paray tasiwan tating, aunu maluzuax, takarat u talima saw, anang hada kuang paray yaw bariakay tiitilu marizux.”

Bauke rahan, “hawriak ia! ma kabaredi minadaxe taru kamilumilu ilas yamin, rubang maluhada hada xias matudadial maxakekela henis u buriak yamisiw, Chi Nan Paxumataru dadepexan rimazawan hada jessie Hsien takarat a dadepex, talima saw u dadepex mabezebet, buriak uang lu ka Puli·Pazeh tatih daxe babaw, mududul kataparax Pazeh ruten, mirat kukusa dadua daxe daazi, tinurik karikan paruxut bubuxuan mukusa mikita, malup matutilikat yaw hada.”

Atun maxakawas, “Dawaizin taukua mudukuh mahapet henis, taxa madaring matu inai kawas

makuas u marep sasay langat, kasi-
bat kita’ay pazeh talima kawas ka kakawas, kaidi dakan mikita mu-
kuas ma makakwas xadu pazeh mi-
ni makukusa ohosu, mamarusaen
inai kawas, arayaw, nahada rezaw
yaw kasibat pirutut, denepe maha-
tahatan imu dadua riak.”

Bauke rahan, “Chi Nan Paxu-
mataru ka papali takarat, ohoza
ruten rizit buriak Pazeh maru murat
pasukuan u buxuan rahan hake-
hakezeng paasubil, lay apuwan
rahan pasukuan matahan baabah
xasebidusa li xasebituru uzay a
tumala ki pasukuan, rizik baabah
dadua eder, maluhuda ohoza riak
mituat ka apuwan mabaza pui-
nawnaw, kaduxu, maxahaxang,
maakuay, pasapuh babadahiayang,
buriak nang makekela asikuang
makamadu, musumat aubin, uzay
rinazawan madu pasubin kaduxu
yamin.”

Atun rahan, “naki adang baba

nangat ka Ationg, nangat ka mununuxa bari Tiong imu dadua, imisiw denepe kaduxu, ohoza mi-a'adali takani sumay paxaringa paxadas, maxa kakazip u dadius mahehes kalapu ruharat sagit rima, muta'adang denepe haw yaku, anu nang kawas misiw, isiw naki mamah siasiman tating a rakehan, maluhuda inih isia kasibat.”

Bauke, “mayaw rakehan inih mudaeh apuwan padudu aita marizix kaduxu, muluzuk baabar karunu punu bekes, matabili xumak haiki hakan.”

Atun, “hada yaw mini kalimeken rakehan kalu batu xazing mate'eng marazaw kaxu tedepexan ki titilu, taber muratik apu ka tilap tiriati, aubin hada dusa rakehan kinu mahehes di pungu babaw, mutudu haiki paraxiw yamin apu. yaw hada maakuay kalu balan daurik inah muhamut ausin kumuxay alaw, ma batu pasaruan madu babili kalaxa

alaw, mati alaw saw matabili musuan ka batu, baabar dadua pasukuan.”

malohoni, Atun, Bauke u dadua buxuan saw hinaw mahatahantan, tuluzuk tuluzuk ka hawriak henis! dusa saw mitalam maarasui pakatahayak a henis, maakinakaw muzakay xumak.

追憶祖先的禮讚與感恩

剛昇起的太陽，猶如嬌羞的姑娘，薄霧中時而見時而不見的露臉，早起的鳥兒白頭翁枝桠間活蹦亂跳，好似告知昨晚睡得很飽滿，有幾隻停在下垂荊竹尾端的白鷺鷥，拍拍翅膀伸伸懶腰，一隻隻飛走了，偶而聽見牠們呼朋引伴叫聲。

漸漸地他們到了每天早上練跑的橋頭鄉間小路，有一段右邊河外的堤防，左邊村落散居幾戶農家，其他不是種茭白筍，就是一些菜園，從開端繞一趟回來約 5 公里，Atun 與 Bauke 是很要好的朋友，相約到埔里水尾田間小路練跑，他們是為了巴宰族人 11 月 15 日的傳統過年。

兩人時常與族人聊起 1999 年 1 月 2 日台灣族群文化協會，於愛蘭國小舉辦「第一屆傳統過年牽田、走鏢活動」，百餘年來岸裡大社、

埔里、內社巴宰族親大集合，Ayan 的歌謠震撼了山岳。當時校門邊右側，立著大大的第一屆巴宰族傳統過年牽田、走鏢活動告示牌，進入道路兩旁搭帳棚，擺排賣著巴宰服飾、傳統美食、飾品用具，整個操場及附近，都擠滿了穿著盛裝的巴宰族人，頭上繫著亮晶晶頭戴或傳統帽子，每個人臉上綻放異常興奮表情，司令台前端桌子上，擺滿了錦標錦旗，右邊插著 10 尺高有葉子的桂竹，上方掛一面漂亮手工編織白底紅線菱形長布條總冠軍旗幟。

首先排隊由頭目帶頭，前面一位敲鑼浩浩蕩蕩進場，從那時起便開啟了巴宰意識之窗，大家抱著感恩的心，彼此都是流著巴宰的血，認同一定要振興巴宰歷史文化。

回憶著老前輩們不眠不休，統合過去他們所流傳下來的各項生活

經驗，變成現在的活動真是了不起，事隔 20 年，有的耆老前輩已不在，這輩的我們每年要把這些傳統活動一一呈現出來，過年時耆老頭目也一再勉勵與叮嚀，咱們要傳承。

Atun 在練跑時，想起 Apuwan 的話。

「語言是我們民族的靈魂，今天祖先所說的語言，我們平常講外，透過教學也要把母語傳承下去，如果我們能在每一年過年，檢驗學習的成果，尤其我們有那麼好的教學課本、巴宰語詞典、阿霧安人的話語和腳蹤、巴宰母語會話本、歌謠本，無論是大人或小孩，大家要努力學習祖先留傳下來的話。」

Bauke 也想起以前在桶底抓大魚的過往。從前過年時，祖先們都會先到溪裡「抓大魚」，用以祭祖，且在過年時，溪魚和獸肉就是

款待貴客的最好食物，漁獵技巧也是在大自然中生存的基本條件，大家要動動腦筋。跑步到一個段落時，兩個人坐在樹下稍微休息，也想起長輩們的往事。從前男人最重要的工作是打獵，打獵者的肩膀背負的是全部落大小的肚腹，巴宰人是一個互助分享的族群，個人的謀生技能，影響到全族的生存，這個傳統平時就要磨練好，更不能忘記。為了讓自己更有體力，除了爬山過嶺，打到獵物後，還要揹回來。百年前野地裏的山豬，常常是一、二百公斤，我們從 30 斤揹起，期望族人平常多鍛鍊身體，聰明的頭腦，滿腹的理想總要有健康的身體去承接。

Atun 說：「巴宰族群的勇士除了打獵的體力與技巧外，日常還要訓練搏鬥的技巧和鬥志與平衡，我們都是用『TU 才 (TU paxu)』這種遊戲從小訓練到青少年，也就是兩個人站在墊高的大橫木上，兩人

之肚臍間，肚子以一隻約 3 吋大 8 尺長木棍，互相推擠把對方推掉下來，跌下的算輸了，這也是即將失傳的遊戲。」

Bauke 也說：「打獵、捕魚時想要了解四周是否有狀況，要先爬到樹上觀察環境，從前族人勇士不論攀藤、爬樹，不管是陡峭山壁、湍溪深谷都無法阻擋他們，因此『溜繩子』也是練習膽量與技巧的好方法。再來，不得不提到『剖甘蔗』，這是練就快而準與力道的刀法，甘蔗長約四尺直立，刀子從上方缺口，左移至右，甘蔗未倒下前，從中剖開，最好是剖開各半能平均，直至底部，這就看每個人的能力、造化了。」

Atun 接著說：「牽田、走鏢是巴宰族過年最重要的活動，走鏢是一種訓練活動，族人為了生存，就是依賴打獵，體力、機智、反應與技巧都很重要，每年藉此機會檢驗大家這一年來的訓練成果。而牽田

除了為走鏢獲勝者慶祝之外，重要的是在於『Ayan』的傳唱，藉此機會傳述本族的歷史文化，利用年底收成後，感謝神的帶領，平安又豐收，大家圍繞著中間堆疊燃燒的木材，手牽手、心連心，更拉近彼此的距離與感情，以前『牽田』喝酒手拉手唱Ayan歌跳舞至通宵達旦，信基督教後，戒掉不再喝酒了。大家聊得興致勃勃，以上哪一件不是鍛鍊族人的好方法，從生活中學技巧，技巧中長智慧，設計出這麼多遊戲激勵族人，聊得意猶未盡又是深夜了。」

再講到巴宰族過年本來在每年農曆 11 月 15 日，為配合現代人的生活與作息，大馬璘、烏牛欄兩部落，改在 11 月的第一個禮拜六，如此比較多人能參加與熱鬧，苗栗內社在第二個禮拜六，兩邊族人有相同的信仰，感情都非常好，你來我往互動非常密切。

過年前一天，家家戶戶女人在

家殺雞殺鴨製作「阿拉粿 (umu)」，男人上山打獵，河裡捕魚，準備過年，現在型態完全改變，由協會舉辦規劃，過年才作的阿拉粿一定要做，4月底5月初，春天艾草剛長出來，趁嫩的時候先採集，以前鄉間田園野地都有生長，現在已很難找了，因此10幾個人坐3部車到山上才有得採，回來一葉一葉摘下，經滾水煮爛，揉爛捏乾檢梗，打包冷凍儲存。做阿拉粿時有30幾個族人，有的割香蕉葉、烤香蕉葉、割下清洗、炒餡、焙餡，大家幫忙分工各項工作，先糯米泡水磨成漿脫水成粿，再包餡有花豆、蘿蔔絲，粿包餡再用洗好的香蕉葉捲起折疊蒸熟，因此台語叫「阿拉粿 (umu)」，費工又費時，但是大家做得非常高興。從做阿拉粿就看出，巴宰人多麼有凝聚力與向心力，不分你我，把要做的一起做好，佈置會場、結束收拾也一樣，大家同心協力。

Bauke 與 Atun 一提起母語有說不盡的感恩與感謝，當時的族人若沒有得到如此的際遇與神的引導，母語將被永遠流失，族語是族群文化傳承與內聚力強弱的重要指標，巴宰族流落遷徙到烏牛欄只是口述沒文字，在1870年巴宰族頭目開山武干 (Bukan Kaisan) 打獵肩部槍傷腫脹，被送到岸裡社親家潘交根阿打歪女婿潘純熙 (sun hi Pan) 家借住，經過做生意的英國商人必麒麟 (Pikering) 推薦下，由專為必麒麟 (Pikering) 遞送文書的族人潘茅格 (mau ko Pan)，幫忙送到台南府城專為醫療傳道的馬雅各 (Ma ia ko) 醫師醫治，3個多月痊癒，當中開山武干 (Bukan Kaisan) 接觸西方文化和接受基督教義，1871年9月回岸裡社設大社教會，3個月後回烏牛欄設烏牛欄教會，並從香港引進羅馬拼音，口述的巴宰語用羅馬拼音拼組成現在的母語，感謝主讚美主！因信奉基督教將母語記錄留下來了，巴宰族

是心地寬廣，容易分享，喜歡接受新文化的族群，如此造就豐富了族群的文化內涵，1999 年後一些耆老覺得母語一定要保留並傳承下去，接續編輯有 1 課本及 3 本會話。

綜觀台灣平埔社群歷經數百年的波濤轉折，面對歷代統治者的強力打壓和醜化，許多社群選擇使用外來語，包裝內在弱勢地位的恐懼和自卑！少數倖存者幾乎都是依賴學者、專家的推波助瀾，而有些許喘息的機會！爾等巴宰社群可說是當中最幸運的一群。

回想起為傳承母語，潘金玉（king i pan）tata 在世時，已經是 90 歲的人，那瘦小的身影，依舊清晰映入眼簾，坐上一張為她準備微大有靠背的藤椅，整個人埋沒其中，幾乎看不見身影，但那鏗鏘有力的聲音，每次到教會上母語課，要傾盡所能教會我們這 10 幾個學員，臉上似乎好似深怕來不及或學不會的一種期盼，那麼多的歲數，

上課仍舊比我們學員早到。我們有一次更感動，學員都已經到了老師卻還沒到，這是不曾有過，十幾分鐘後一部計程車開到教會門口，下車的是 tata。繼續上課不耽誤，下課時告訴我們慢來的原因，原來是兒子體諒這位老人家，兒子夫婦特地把她帶到台中的家藏起來，不讓她再辛苦教母語課，但是存在她心中的使命感驅使她非來上課不可，等到家人都外出了，留字條叫計程車包車到埔里愛蘭，這種令人欽佩的舉動，任何人也不敢怠慢，要好好學習。

Atun 比較擔憂的是現代人都非常忙碌，在精神上、經濟上、工作上、學業壓力也非常沉重，大環境影響下，以及會講母語耆老日漸凋零，又喜歡學習的沒幾個，甚至是學沒幾堂課就不來了，是危機及困境。

10 幾年來為了族語能繼續在教會或部落或學校推動，巴宰族的老

師及耆老還是不辭辛勞，要教導族人或學習者，設定一套正確教學方式與日常而實用之教材。從基礎發音、簡單單字、簡單詞彙、巴宰歌謠等配合交互運用，完整呈現，易學易懂，甚至生活化，因此族語的復振是非常重要的，也為了有更多人能參與教學，因此設了師資培訓班、族語生活會話班、教會學習班，充實傳承領域。教學之餘，幾位耆老深感重新修訂族語教材之必要，發現其中幾個字，有失傳統發音，也為避免烏牛欄、四庄之不同口音相混淆，和學員未深入明白詞典記音方式，而以讀白話字（羅馬拼音）習慣，直接背誦、唸讀相關詞彙，造成發音偏差情形。故決意修改九階教材和巴宰族母語彙編 2184 句增加至 2501 句。

遠望的 Atun 很有感性地告訴 Bauke：「非常感謝我們的長輩，傳統過年活動依舊舉辦，是他們千辛萬苦爬山涉水到埔里後不忘本，努

力把生活技巧教導傳承下去，同時巴宰語未遭消失、滅絕，近幾年還能力挽狂瀾，試圖茁壯強大！若非上帝賞賜給這群特別揀選子民的恩澤，我們實在找不到其他的正當理由。」

兩個人以相同的心，感謝神、讚美神，感謝所有耆老前輩們及各方學者、專家幾十年來，努力和提供累積之成果，使激勵的文化能傳承下去，一直為著巴宰文化默默付出的賴貫一牧師，也是巴宰族延續文化的大功臣；也感謝兩位母語老師潘金玉、潘美玉以及母語班所有的族親伙伴們互相的激勵與付出，我們才能在既有的基礎上「發芽生根」。

Atun 和 Bauke 又聊到族群為了恢復身分所付出的血汗。

Atun 說：「為恢復原住民身分，本協會與鯉魚潭於 95 年 1 月 12 日合投公文給當時之行政院原住民族

委員會，得到了巴宰族正名委託研究投標計畫，開標時間是 95 年 3 月 2 日 10 點 30 分，結果無投標廠商，後來找到靜宜大學林益仁教授及一位語言林老師，經他們周旋還是不行，結果作罷。98 年 4 月 27 日及 99 年 6 月 28 日再投函，答覆的是依『原住民身分法族別認定辦法』依第 11 條第 2 項規定訂定，是以有關原住民族別之認定，以具有原住民身分為前提，不具原住民身分之群體，依法尚難核定為原住民。晴天霹靂，自己的國家就不重視自己人民的基本人權，難怪世界各國也不重視台灣。不管如何我們還是要撐下去，族群從 1999 年辦第一次傳統過年活動至 2002 年，族人沒經費很多工作無法推動，深感無力，得有政府的協助才行，因此決定在 2003 年 6 月 28 日成立了南投縣巴宰族群文化協會，有了這個組織，在政府機構裏才能申請到所有活動的補助經費，無論是活力計畫、過年活動或母語教學有點幫助，但是申

請的單位越多，補助的經費卻越少，為了傳承，族人及老師們，不因經費的有無還是要繼續推展下去。」

Bauke 說：「對呀！我們也要借助當地的資源來幫助我們，因為年輕人有他們新潮的想法與做法，暨南大學已經有謝如珍老師的學生，他們上的課由學生與族人配合，製作網路是埔里巴宰的小天地：介紹巴宰原鄉動態、生活領域、環境動植物導覽，還有打獵設陷阱。」

Atun 接著說：「Dawaizin 理事長特別用心，沿途導覽路上設置母語標示與稱呼，以教導參觀者巴宰母語的講法，在導覽前也會講一些巴宰的文化歷史，簡單的母語、歌謠等，有時間還教他們舞蹈，大家也學得不亦樂乎。」

Bauke 說：「暨大的李瑞源老師，之前在部落裏辦巴宰生活故事與族群傳說故事，從長輩說故事得到很多七里八怪未曾聽過的故事，

其實很多事是真實的，因為以前的前輩很厲害會咒語、會畫符、夜行巫術、番婆鬼、解除咒語巫術，造成預想不到的後果，信基督教後，這些邪術已不復留傳。」

Atun 說：「我的一個叔叔叫阿忠，人家都叫膨風忠，他學了咒語，每在吃飯前就要把戲，把筷子或湯匙黏在直立的手掌上，我很好奇要學，可是他說不行，你是我大哥最疼愛最小的兒子，學咒語是要發誓的，會絕子絕孫，又會生一場大病，所以不能教你。」

Bauke：「不是還有小朋友不向老人家問候被下咒語，頭髮越梳越捲，回家才被阿嬤解除。」

Atun：「還有一些小朋友貪吃，用石頭丟路過要到學校的芒果，把apu的屋頂打破了漏雨，後來有兩位小朋友被黏在樹幹上，阿嬤警告他們才放開他們。還有番婆鬼利用貓眼偷吃別人抓到的魚，將石頭換放

回魚籠裡，捕魚的人回到家倒出來的卻是石頭，故事實在太多了。」

對此，Atun、Bauke 和所有的族人深感慶幸、深刻地感恩！夜深人靜，練跑的兩個人也帶著感謝的心情，慢慢地回家。

評審心得

“Maxakela mapuhenis u mudukas musingar banais apu’ apuwan” ka iak a babizu hai’ i. mubizu a saw ka kalu maakawas ni dusa a saw. paxakela ohoza a muazaw a daali u Pazeh. mubizu pasikaum di nisaw a hénis lia. minudepet liaka, inangi mudok a dalam. minudok liaka haapet mudok inang. iak a dekasen ni saw.

imini a babizu ka, mududu mia’ida a muazaw azem a aiyan iu mitalam. pakabaza nita a saw. muazaw azem ka aunu paluzuax ohoza a axaxay. mitalam ka aunu pakamagizem a buxu ni mamaleng, haka iak a muapun sawsaw lia. medepet a saw ka inangi maa’isakup di ohoza a azem lia. kahu

wazawat liaka, mududu nita “tupalis” lia. dahu a mamais ka usa ma’a abax, iu mubuyak a tupalis. pakabaza nita saw, muazaw a azem ka sasa a lakang ki ohoza. kahu aubin liaka mududu aba’abasan a saw ka nang a ahan kuang. hazian a paluzuax ahan ka, maa’isakup medepet Pazeh a ahan ki aba’abasan a saw. pakita saw nita Pazeh ka maahapet a pakaluluzuax ahan.

yamin sawsaw ka iak a mududul talima a ahan iu axaxay. ana paxamut lia. hakezeng a saw ka mukawas saanu akhéhan a saw tumala. akhéhan a saw ka maahapet a mubabaza, haka paluzuax kahu monosu a saysahan saysahan lia.

潘應玉 Basim Kunay

南投縣噶哈巫文教協會常務理事

「追憶祖先的禮讚與感恩」這篇小說寫得好，作者藉由兩個人的對話，回憶起巴宰族過去的生活經驗、傳統活動，描寫得淋漓盡致，讓人留下深刻的印象，有種意猶未盡的感覺，值得讚許。

從組織架構與文章的鋪陳來看，作者描述的第一屆傳統過年牽田、走鏢活動的過程，讓讀者可以體會到過「牽田」是為了傳述歷史文化，「走鏢」則是族人為了生存需要訓練體力、機智與反應，讓讀者可以隨著文字描述，身陷其中；中段又述說著「阿拉粿」的採集與製

作方式，讓人感受到族人為了傳統過年，忙碌熱鬧景象。最後，到了後段，提及長輩為了避免語言流失，面臨傳承的困難中，費盡心力開設族語會話班，讓人感受到族人的努力與期盼，從而激發了要積極保存自己的語言以及文化的精神。

希望族人們可以努力推動自己的語言及文化，避免走向滅絕。老一輩的要負責傳承給年輕一輩，年輕一輩要負責努力學習。這樣祖先的語言及文化就能長久留存。